

LUDICUL, STRATEGIE MODERNĂ ÎN EDUCAȚIA MUZICALĂ

THE LUDIC, MODERN STRATEGY IN MUSICAL EDUCATION

CĂTĂLINA MOISESCU,
asistent universitar, doctorandă,
Universitatea Spiru Haret, București

Adaptat la vârsta dificilă și dezvoltarea intelectuală a unei persoane, ludicul prezintă o alternativă, o strategie educațională în practica muzicii moderne. Fiind obiectivul principal al școlii contemporane, modelarea muzicalității, comportamentului precum și a abilității empatice ale copilului poate fi realizată prin: jocuri bazate pe muzică, jocuri educaționale și jocuri educațional-muzicale.

Cuvinte cheie: joc, activități ludice, educație muzicală, jocuri muzicale, pedagogie ludică.

Adapted to the difficult level of an individual's age and intellectual development, the ludic is an alternative, an educational strategy in modern music practice. Being the main objective of the current school, the modeling of the musicality, behavior and the child's empathic ability can be achieved by: music based games, educational games and educational music games.

Keywords: game, ludic activities, musical education, music games, ludic pedagogy.

Jocul și activitățile ludice sunt instrumente de lucru care generează o activitate plăcută, voluntară, cu reguli mai mult sau mai puțin stricte. În cadrul *jocului* participanții se simt liberi, își exploatează și își pun în valoare abilități cunoscute sau pe care și le pot descoperi pe parcursul desfășurării lui și, uneori, își reliefează chiar propria ființă. În primii ani de existență, toate achizițiile importante sunt dobândite prin joc – ce poate fi considerat un „stil de viață” -, iar copilul crește, se dezvoltă armonios și are oportunitatea de a explora și înțelege universul și tot ceea ce îl înconjoară.

În perioada școlarizării, când desfășurarea naturală și dezvoltarea copilului sunt oarecum perturbate de cadrul artificial creat de sistemul de învățământ, *jocul* va fi poziționat pe un plan secundar. Înlocuirea jocului – apreciat uneori drept o activitate de *loisir*, adică o „activitate liberă desfășurată în sfera ocupațiilor obligatorii și corespunzând dorințelor, înclinațiilor autentice ale subiecților” [1, p.420] – cu scrierea și rezolvarea unor exerciții monotone, poate conduce la scăderea performanțelor, la regresul sau blocarea dezvoltării intelectuale a copilului, toate acestea manifestându-se prin lipsă de imaginație și de spirit creativ.

Modul în care sunt transmise cunoștințele, arta de a ușura efortul și de a-l transforma într-o activitate plăcută constituie o preocupare a școlii moderne. Aceasta cale spre o nouă educație, parcursă încă cu pași timizi, contribuie la înțelegerea necesităților vitale ale copiilor și prelungește perioada copilăriei prin *activități ludice*, care însoțesc și completează armonios devenirea adultului.

Educația muzicală este una din disciplinele care poate utiliza cu succes activitățile de joc didactic muzical în însușirea cunoștințelor și deprinderilor specifice. Elevii, antrenați în acest tip de activitate – ca instrument pentru cunoaștere și dezvoltare – vor deprinde și extinde pe lângă abilități muzicale și o serie de aspecte ale personalității: voință, activism, creativitate, sociabilitate.

Alternativă a lecției clasice, dar și metodă de îmbogățire a *educației muzicale*, *jocul* reprezintă o preocupare a pedagogilor din domeniul muzical și contribuie la formarea, modelarea sensibilității percepțiilor și reprezentărilor auditive și are un rol important în menținerea interesului pentru practicarea muzicii. Fără a transforma procesul de învățământ în „divertisment”, practicarea muzicii prin jocuri muzicale, prin soluții inedite de predare a conținuturilor se poate contribui la eficientizarea *educației muzicale* contemporane.

Jocurile se obiectivează prin repetări dinamice rezultate din schimbări de roluri, locuri, prin simulări diverse, prin competiții între participanți sau grupe de participanți, prin imaginarea unei lumi feerice sau pline de umor.

Deoarece *jocurile* se pot înscrie în procesul de *educație muzicală* care își propune modelarea unui dat inițial și dezvoltarea lui până la obținerea performanțelor, a competențelor muzicale și comportamentale, sfera semantică a termenilor *joc*, *loisir*, *activitate ludică* este permanent în atenția cercetătorilor și practicienilor din domeniul muzical.

Jocul reprezintă o activitate fizică sau intelectuală, repetitivă prin stereotip dinamic, de reconstrucție a unei realități sau ficțiuni, cu un subiect esențializat în titlu, în care participanții gustă plăcerea unui act liber, neimpus.

Dacă cei care conduc acest tip de activitate (părinți, profesori, copii mai mari) nu își asumă nici un fel de responsabilitate, aceasta va deveni doar o mimare a acțiunilor pe un scenariu simplificat cât mai mult posibil, prin care se urmărește numai plăcerea, iar jocul va deveni joacă. Această activitate va fi abandonată de către participanți în momentul în care vor dispărea plăcerea și interesul.

Joaca maturilor - numită și *loisir* – este o activitate ce constă în folosirea optimă a timpului liber, potrivit dorințelor și înclinațiilor individului și are trei funcții principale: odihna, divertismentul, dezvoltarea culturală a personalității.

Sintagma *activitate ludică* - cuvântul *ludus* este de origine latină și înseamnă „joc, glumă, joacă, jocuri publice dar și școală” [2, p.247] - reprezintă un spațiu și un climat propice stimulării creativității și dezvoltării personalității umane. *Activitățile ludice*, privite ca acțiuni instructiv-educative, îmbracă forme specifice de manifestare, precum: învățare dirijată prin *jocuri*, dramatizări, audiții, vizionări etc.

Definit ca o acțiune fără formă fixă, „care se organizează ca o activitate vie având ca obiectiv o anumită sarcină didactică și apelând la un material muzical divers” [3, p.45], *jocul* poate îmbrăca forme diferite vizând atât activități fizice, precum: bătaia din palme, pași de dans, diferite mișcări corporale, dar și activități intelectuale: ghicitori, imitații, improvizații muzicale și jocuri de rol. În lucrarea citată mai sus [3, p.45] întâlnim o varietate de *jocuri muzicale*, clasificate astfel: jocuri muzicale melodice, jocuri muzicale ritmice, jocuri dans, jocuri muzicale pentru însușirea elementelor de expresie, jocuri muzicale pentru diferențierea timbrurilor, jocuri armonico-polifonice, jocuri de cultură vocală, jocuri de creație, jocuri spectacol.

O altă clasificare a *jocurilor muzicale* o întâlnim în *Didactica educației muzicale* [4, p. 130], astfel:

— ***jocuri pe suport muzical***, prin care se urmăresc teme și obiective extramuzicale (ex.: cunoașterea corpului, imitarea prin gestică a unor fenomene din natură sau a unor situații din viață etc.) și al căror text se sprijină pe cântec. Jocul cu suport muzical poate sluji educației muzicale, dacă prin obiectivele sale contribuie la modelarea muzicalității și a comportamentului celui care practică muzica;

— ***jocuri didactice***, care se pot practica la diverse discipline și care, prin activități repetitive, slujesc unor teme din programele școlare;

— ***jocul didactic muzical***, specific educației muzicale, vizează învățarea sau descoperirea prin repetiție a unor noțiuni legate de conținuturile programei sau ale curriculumului școlar, stimulează capacitățile empatice ale copilului și de socializare a acestuia prin muzică. În cadrul acestui tip de activitate sunt utilizate ca metode: repetiția, exercițiul stereotip dinamic, variațiuni pe aceeași temă, competiția între doi parteneri, modificarea unui model dat sau a unei probleme muzicale ori extramuzicale.

Fără a face o prezentare diacronică a teoriilor despre *joc*, putem menționa că această activitate a devenit astăzi o formă constantă în obiectul preocupărilor didactice. Interesul pentru plăcerea de a învăța este un obiectiv principal al școlii moderne, contemporane și a existat cu mult timp înainte, încă din antichitate.

În secolul XIX, Friederich Froebel a introdus cu succes *jocul* - în cadrul grădinițelor de copii -, ca metodă nouă, activă, cu formă liber dimensionată, prin care se simulează anumite activități ale maturilor, acestea fiind transformate într-un mic spectacol. Totul se desfășoară într-o lume imaginată de către jucători. Scopul utilizării acestei metode este de a cunoaște și recompune realitatea înconjurătoare.

Pedagogia care tratează și stimulează practicarea procesului tripartit de predare/învățare/evaluare prin *joc* - acest tip de activitate fiind opusă lecțiilor clasice, herbartiene - se numește *pedagogie ludică*.

Dintre pedagogii care au fost preocupați de joc, ca metodă prin care copilul poate învăța muzica sau să se poate instrui în alte domenii cu ajutorul muzicii, amintim: Maria Montessori, Maurice Chevais, Maurice Martenot, Edgar Willems, Carl Orff, Zoltan Kodaly, Shin-Ichi Suzuki.

Metoda pedagogică a lui Froebel a pătruns și în învățământul muzical românesc și s-a concretizat în colecții de cântece și *jocuri muzicale* ale unor pedagogi, practicieni și compozitori, precum: Iulius Wiest, George Breazul, Mania Botez, Ana Motora-Ionescu., Liviu Comes, Alexandru Pașcanu etc.

Educația muzicală tradițională, oarecum limitată, se poate completa și diversifica prin strategia modernă de practicare a *jocurilor muzicale* de către copiii mici, începând din perioada prenotației și extinzându-se la vârste mai mari (adolescență, tinerețe și chiar maturitate). Pedagogii recomandă această activitate didactică, specifică educației muzicale și consideră că are un rol important în dezvoltarea simțurilor, în antrenarea gândirii, a capacității de concentrare, de coordonare și deschidere spre alte domenii.

Referințe bibliografice

1. ILEA, Anca; STOICA, Magdalena; PETRU, Beatrice, *Muzica. Metodica pentru cls. a XI-a, școli Normale*, Editura Didactică și Pedagogică, București, 1992.
2. GUȚU, Gheorghe, *Dicționar latin-român*, Editura Științifică și Enciclopedică, București, 1993.
3. MUNTEANU, Gabriela, *Didactica educației muzicale*, Editura Fundației România de Mâine, București, 2005.

4. MUNTEANU, Gabriela, *Modele de educație muzicală*, Editura Fundației România de Mâine, București, 2008.
5. POPESCU-NEVEANU, Paul, *Dicționar de psihologie*, Editura Albatros, București, 1978.
6. ZAMFIR, Cătălin, VLĂSESCU, Lazăr, *Dicționar de sociologie*, Editura Babel, București, 1993.